

حسین جواد

آرایش متفاوت واژه‌ها

یکی از ویژگی‌های مهم زبان‌های هندواروپایی که در زبان‌های ایرانی دوره‌های باستان و میانه هم دیده می‌شود و به دوره جدید زبان فارسی نیز راه یافته است، وجود «word order» یا آرایش متفاوت واژه‌ها است. ارکان عبارات و جملات در زبان‌های ایرانی و از جمله فارسی امروز ما می‌توانند جا عوض کنند، بدون اینکه تغییر عمده‌ای در معنای جمله اتفاق بیفتد.

این که شعر فارسی چنین به‌کمال رسیده است، دلیل زبانی مهمی دارد و آن همین ویژگی زبان فارسی است که اجازه می‌دهد شاعر تمام ارکان جمله را جابه‌جا کند و به وزن و قالب و قافیه و ردیف دلخواهش برسد.

به این دوبیت شعر توجه کنید: بوستان بر سرور دارد آن نگار دل‌نشان / آن نگار دل‌نشان بر سرور دارد بوستان / دلبر صنمی شیرین، شیرین صنمی دلبر / آذر به‌دل‌بر زد، بر زد به‌دل‌م آذر / با تغییر جای کلمات، چه تغییری در معنا اتفاق افتاده است؟ سرودن چنین شعرهایی فقط با وجود ویژگی word order ممکن شده است.

آن‌ها که بدون توجه به بافت معنایی متن و ضرورت‌های ادبی (نظیر لحن و...)، فاطعانه حکم می‌دهند همیشه فعل و فاعل و همه ارکان جمله باید از نظم خاصی پیروی کنند و سر جای قراردادی شان باشند، شناختی از پیشینه زبان‌های ایرانی و ویژگی‌های فعلی زبان فارسی ندارند.

چامه سرا

غزل با ماست

چه حالی می‌کند درویش چشمان سحر خیزت / تو مولانای ما خواهی شد و ما شمس تریزت / چه منعی دارد این افسانه در بازار دلجویان / چه افسوس برانگیزد لبان مست برهیزت / چه دفته‌هایی که می‌آشوبی از تکرار دستانت / چه سافرها که سرشان‌زد از گلپایانگ لیریزت / غزل با ماست، با آیات منشور خراسانی / فدای سوره‌های نثر ما شطخ غزل خیزت / اگر نیلوفر ای زغمه‌های بی‌لبت می‌زست / چه‌هایی شد! چه‌ها؟ وقف کرامات دل‌انگیزت / **محمد مرصافی فرخانی**

افکار

بگذار این افکار بیابند / و دست‌های مرا خیس کنند / بادی شوند / کنار پیکه خراب / وز خم‌را کنار یاد باخچه‌بیزند / تا حسام را صاف کنم با خیلی‌ها / حساب حسن را تا دیگر سیگارهایم را کش نرود / حساب آن گلی را که پشت گوشت می‌گذاری / و فلسفه چینی می‌کند / آخر، حساب خودم را با خودم / بعد صدایم را از صدایت جدا می‌کنم / همانی می‌شوم که بودم / کارگری که شعر می‌گوید / من فقط می‌توانم دوست داشته باشم / و کولر تعمیر کنم

محسن نیک‌آیین

همهمه بهار

در روسی‌ات همه‌م فصل بهارست / دل عاشق و عمری ست به این فصل دچارست / بگذار کمی کرده بپاشم به لب‌ت... گل! / بگذار که این فصل فقط موقع کارست / لطفابه خودت عطر نزن ای گل خوشبو / آن سادگی ات خوشگل و در عین وقارست / ابری ست دل‌م... حال و هوایش شده طوفان / بعد از توقف سطح دل‌م کرده غبارست / محبوس شدم در خودم از فرط فراق / بر پیکر هر پنجره‌ام زخم حصارست / تقویم من از فصل جدایی شده لیریز / تقویم من آغشته به سرخی انارست / یخ بستم از این فصل سکون... روسی‌ات کو / در روسی‌ات همه‌م فصل بهارست / **مجتبی اصغری فرزقی**

مروری بر زندگی و شعر «سپیده کاشانی» در گفت و گو با دکتر منوری

شهید زمانه خود

هما سعادت‌مند - شعر دوستان و شعرشناسان، سرور اعظم با کوچی را با تخلص «سپیده کاشانی» می‌شناسند. شاعری که نامش، پای سروده‌های انقلابی بسیاری شهر خورده و تا کتاب‌های درسی پیش آمده است. از این شاعر تاکنون سه دفتر شعر به نام‌های «پروانه‌های شب»، «هزار دامن گل سرخ» و «سخن آشنا» چاپ و منتشر شده است. «آنان که بقارادر بلادیدند» اثر دیگر این شاعر انقلابی است که به مجموعه یادداشت‌های او از حضور در جبهه‌های هشت سال دفاع مقدس اختصاص دارد. او در یکی از همین یادداشت‌ها چنین می‌نویسد: «احساس می‌کنم هرگز مادری مانند من این همه فرزند نداشته است و هرگز خواهری این همه برادر به خویش ندیده است؛ چرا که من در تمامی لحظات دور از جبهه‌های جنگ با تمام وجود، خویش را سنگر به سنگر در کنار آن‌ها حس می‌کنم؛ در هیئت مادری که دلش برای فرزندانش می‌تپد و به عنوان خواهری که همواره شوری اشک در آرزوی پیروزی برادرانش، دیدگانش را می‌سوزاند و یقین دارد که امت مظلوم ایران با همه مظلومیت در سایه پروردگار و درایت رهبری چنین آگاه و خردمند و الهی، پیروز مندانه سر از تاریخ بیرون خواهد آورد.» این شاعر انقلابی ۲۴ بهمن سال ۱۳۷۱ در تهران بدرود حیات گفت. به مناسبت درگذشت او و درباره او با دکتر هادی منوری، شاعر و نویسنده مشهدهی، گفت‌وگو کرده‌ایم.

افزایش جدیدی رادر شعر بانوان ایجاد کرد

سپیده کاشانی که تنها فرصت یافت تا ۵۶ بهار را تجربه کند، با وجود عمری اندک، به‌عنوان یکی از چهره‌های تأثیرگذار ادبیات در دوران بعد از انقلاب شناخته می‌شود. دکتر منوری درباره ویژگی‌های شعر سپیده کاشانی می‌گوید: بانو سرور اعظم با کوچی به‌عنوان یکی از زنان انقلابی پایه‌حیطه شعر گذاشت و توانست با توجه به هوش بسیارش فضای جدیدی رادر شعر بانوان ایجاد کند و عده‌ای از بانوان جوان انقلابی را با خود همراه سازد.

نسل شاعران انقلاب را پرورش داد

عضو شورای شعر و موسیقی صداوسیما خراسان رضوی ادامه می‌دهد: فضایی که او در شعر ایجاد کرد، برای جوانان آن سال‌های آغازین انقلاب با توجه به فضای حاکم بر کشور، بسیار صمیمی و جذاب بود. این صمیمیت نه تنها بر شعر که بر دیگر عرصه‌های هنری آن دوره نیز اثرگذار بود؛ او در واقع نسلی را پرورش داد که بعدها نسل شاعران انقلاب نام گرفتند.

به‌گردن شعر انقلاب و شعر آیینی حق دارد

دکتر منوری، افزون بر شعر انقلاب، تأثیر سپیده کاشانی بر شعر آیینی را نیز نادیده نمی‌گیرد و تصریح می‌کند: با توجه به اینکه این بانوی شاعر، انسانی معتقد و مذهبی و

مؤمن بود، توانست علاوه بر شعر انقلاب، بر فضای شعر مذهبی کشور نیز اثرگذار باشد. به عقیده من سپیده کاشانی حق زیادی به‌گردن شعر انقلاب و شعر آیینی ندارد.

شعر او شبیه شعر فروغ نیست

زنانگی در شعر سپیده کاشانی موضوع دیگری است که این نویسنده و پژوهشگر به آن اشاره می‌کند و می‌گوید: اگر بخواهیم زنانگی در شعر یک شاعر زن انقلابی را بررسی کنیم، باید بگوییم که شعر او شبیه شعر فروغ نبود؛ یعنی نمی‌توان زنانگی رها در سروده‌های فرخ‌زاد را در اشعار او یافت؛ زیرا سپیده کاشانی در سروده‌هایش به آن زنانگی رها فکر نمی‌کند. با این حال او توانسته در کنار لحن انقلابی خود، دغدغه‌های زنانه‌اش را به‌عنوان یک زن با‌مادر به شعرش منتقل کند.

فضای مناسبی برای مطرح شدن زنان نداشتیم

با اینکه نام سپیده کاشانی را می‌توان در فهرست نخستین شاعران انقلابی قرار داد، متأسفانه آن طور که باید و شاید شناخته شده نیست. منوری با اشاره به این موضوع، او را «شهید زمانه خود» می‌خواند و توضیح می‌دهد: او در زمانه‌ای می‌زیست که شاعران بزرگ و نامداری چون «علی معلم» و «قیصر امین‌پور» می‌زیستند و در فضایی شعر می‌سرود که این نامداران

در آن قلم می‌زدند؛ شاید یکی از دلایلی که نام او نتوانست آن‌طور که باید در شعر آیینی و انقلابی ما مطرح شود، هم‌زمانی او با بانوان این حوزه بود. وی دومین دلیل کمتر شناخته شدن نام این بانوی شاعر را نبود فضای مناسب برای ابراز وجود زنان می‌داند و می‌افزاید: ما پیش از انقلاب فضای مناسبی برای مطرح شدن زنان نداشتیم. این فضا اگر چه پس از انقلاب ایجاد شد، چون هنوز در آغاز راه بودیم، باز هم زنان آن‌طور که حقتشان بود، فرصت ابراز وجود نداشتند؛ به‌ویژه در شعر و هنر.

این شاعر مشهدهی ادامه می‌دهد: به نظر من اگر او در دوران فعلی می‌زیست، قطعاً شرایط فرقی می‌کرد و دیگران با آثار و اشعارش بیشتر آشنا می‌شدند؛ در واقع سپیده کاشانی شهید زمانه خود شد.

لحن کاشانی رزمی و حماسی است

دکتر منوری، لحن اشعار کاشانی را رزمی و حماسی توصیف می‌کند و می‌گوید: سپیده کاشانی هم‌زمان با شروع جنگ، مدتی را به‌عنوان نیروی داوطلب در جبهه‌های دفاع مقدس گذراند. او تفنگ بر شانه نگذاشت و مستقیم وارد جنگ نشد اما شعرها و یادداشت‌های بسیاری در این دوران نوشت. آثاری که از تأثیرپذیری او از فضای آن سال‌ها حکایت دارد؛ برای نمونه، «به خون گری کشی خاک من، دشمن من /

بجوشد گل اندر گل از گلشن من / تنم گر بسوزی، به تیرم بدوزی / جدا سازی ای خصم، سر از تن من» دو بیت از این اشعار است که لحن حماسی در آن پیداست.

الگوپذیری دانش‌آموزان با چاپ آثار شاعران معاصر

این پژوهشگر و نویسنده در پایان، با اشاره به چاپ اشعار سپیده کاشانی در کتاب‌های درسی، بیان می‌کند: وجود شعر شاعران معاصر در کتاب‌های مدارس، سبب می‌شود تا نسل آینده ما با شعر و اندیشه شاعران هم‌دوره خود آشنا شوند و از آن سرمشق بگیرند.

وی ادامه می‌دهد: اما این حرکت آن‌چنان کم‌رنگ است که جای تأسف دارد؛ بسیاری از نوجوانان و جوانان این دوره نه در دوران تحصیل بلکه سال‌ها بعد و از طریق مطالعه آزاد با اسامی و آثار شاعران نسل خود آشنا می‌شوند. برخی هم شاید تا دوران دانشجویی و حتی دکتری این فرصت را پیدا نکنند. چون تمام تجربه آنان از شعر به‌آثار کلاسیک و شعر قدما می‌معطوف شده است.

این نویسنده با تأکید بر اینکه باید در متون درسی دانش‌آموزان تجدید نظر شود، می‌گوید: تنها با تغییر در متون درسی و جایگزین کردن شعر قدما با شاعران معاصر است که می‌توان نسل امروز را با اندیشه‌ها و دغدغه‌های امروزی عرصه ادبیات و هنر آشنا کرد.

رویداد

دبیر جشنواره منطقه‌ای شعر فجر در گفت‌وگو با شه‌رآرا خبر بردار

تقدیر از ۲ پیشکسوت و ۸ برگزیده

عرصه ادب خراسان، خدابخش صفادل، شاعر نیشابوری و امیربرگز، شاعر مشهدهی، تجلیل کنیم. به گفته گنجعلی برگزیدگان جشنواره نیز در روز چهارشنبه معرفی خواهند شد.

وی در این باره توضیح داد: در آیین پایانی، ۲۸ تن از مسئولان انجمن‌های فعال شعر اداره ارشاد در شهرستان‌های خراسان به‌عنوان میهمان حضور پیدا می‌کنند که از میان آن‌ها سه نفر مورد تقدیر قرار خواهند گرفت. همچنین ۲۵ شاعر که از بین حدود ۱۲۰۰ شرکت‌کننده در جشنواره به مرحله پایانی راه یافته‌اند، در این مراسم حضور دارند تا نام هشت برگزیده نهایی اعلام شود و از آن‌ها تقدیر به عمل آید.

جواد گنجعلی، دبیر جشنواره منطقه‌ای شعر فجر، برنامه‌های این جشنواره را در گفت‌وگو با شه‌رآرا

تشریح کرد. وی گفت: این برنامه‌ها از عصر سه‌شنبه ۲۴ بهمن (امروز) در مشهد آغاز می‌شود و عصر چهارشنبه بیست‌ونهم بهمن با برگزاری آیین پایانی جشنواره خاتمه خواهد یافت.

گنجعلی خبر داد: ما روز سه‌شنبه مجموعه کارگاه‌های آموزشی ادبی خود را آغاز خواهیم کرد. این سه کارگاه با هدف ارتقای سطح کیفی شعر خراسان و آسیب‌شناسی شعر خراسان و نیز تبادل‌اندیشه شاعران بایکدیگر برگزار می‌شود. وی افزود: مردم‌گرایی در شعر پس از انقلاب با حضور محمدکاظم کاظمی، ساختار شعر کوتاه با حضور

جواد گنجعلی، دبیر جشنواره منطقه‌ای شعر فجر، برنامه‌های این جشنواره را در گفت‌وگو با شه‌رآرا تشریح کرد. وی گفت: این برنامه‌ها از عصر سه‌شنبه ۲۴ بهمن (امروز) در مشهد آغاز می‌شود و عصر چهارشنبه بیست‌ونهم بهمن با برگزاری آیین پایانی جشنواره خاتمه خواهد یافت.

گنجعلی خبر داد: ما روز سه‌شنبه مجموعه کارگاه‌های آموزشی ادبی خود را آغاز خواهیم کرد. این سه کارگاه با هدف ارتقای سطح کیفی شعر خراسان و آسیب‌شناسی شعر خراسان و نیز تبادل‌اندیشه شاعران بایکدیگر برگزار می‌شود. وی افزود: مردم‌گرایی در شعر پس از انقلاب با حضور محمدکاظم کاظمی، ساختار شعر کوتاه با حضور

فرتور و فرهنگ

نخستین کنگره گرامیداشت فردوسی یا همان «هزاره فردوسی» سال ۱۳۱۳ برگزار شد. این عکس حضور شماری از ایران‌شناسان برجسته ایران و جهان در هزاره فردوسی را در مقابل تالار دارالفنون تهران ثبت کرده است.

ردیف اول (نشسته): حیدرعلی کمالی (ترکیه)، محمدتقی بهار، هانری ماسه (فرانسه)، عباس اقبال، عیسی صدیق، محمد آقاوغلو (آمریکا)، فرانکلین گونتر (آمریکا)، سباستیان بک (آلمان).

ردیف دوم: جان درینکواتر (انگلستان)، عبدالوهاب عزام (مصر)، ژرژ کونتو (فرانسه)، ابراهیم حکیمی، یوگنی برتلس (شوروی)، سفیر شوروی، حسن اسفندیاری، محمدعلی فروغی، خانم گدار، دستور نوشیروان (هند)، آرتور کریستنسن (دانمارک)، فریدریش زاره (آلمان)، عبدالحمین شیبانی، حسن پیرنیا.

ردیف سوم: مجتبی مینوی، نصر، مهدی دیبا، وحید دستگردی، میرزا بانس، بدیع الزمان فروزانفر، سعید نفیسی، جمیل صدقی زهاوی، صادق رضازاده شفق، کوپرولو (ترکیه)، ابوالقاسم اعتصام‌زاده، محمد نظام‌الدین، ادوارد دینس راس، آشیکاگا آتسوجی (ژاپن)، زین‌العابدین رهنما، ولونتیکوف، رضوی (هند)، رشید یاسمی.

ردیف چهارم: مایل توپسرکانی، احمد حامد صراف (عراق)، علی اصغر حکمت، یان رییکا (چکسلواکی)، نصر... فلسفی، محمد عشاق (هند)، الکساندر فرایمان (شوروی)، سیدعبدالکریم حسینی (حیدرآباد دکن، هند)، عبدالعظیم قریب، علی نهادی (ترکیه)، شیخ‌الملک اورنگ، احمد پهنیار، رحیم‌زاده صفوی.

ردیف پنجم: ژوزف هاکن (فرانسه)، جلال‌الدین همایی، یوری نیکولایویچ مار (شوروی)، علی قویوم، الکساندر روماسکویچ (شوروی)، یوزف اوربلی (شوروی)، جمشید جی اونوالا (هند).

ردیف ششم: بهرام گور آنکلساریا (هند)، احمد کسروی، نصر... تقوی، ولادیمیر مینورسکی (انگلستان)، عبدالحمید عبادی (مصر)، آنتونیو پاگلیارو (ایتالیا)، ملک کرم، ارنتس کوهنل (آلمان)، عباس خلیلی، علی جواهرکلام، ال. مایر (فلسطین).

صاحب‌خبر

بررسی باورهای میتراپی در بنیاد فردوسی

بنیاد فردوسی شاخه‌توس، کارگاهی با عنوان «بازتاب باورهای میتراپی در شاهنامه» برگزار می‌کند. مهرپرستی یا آیین میترایسیم باوری در ایران باستان بوده است که پیروان آن ایزدی به نام «میترا» را می‌پرستیدند. «میترا» یا «مهر» در ایران باستان و پیش از آیین زرتشت، به‌عنوان ایزد عدالت و پیمان و جنگ پرستیده می‌شده است. در کارگاه پیش‌گفته دکتر بتول فخراسلام بازتاب باورهای آیین میترا در شاهنامه فردوسی بررسی می‌کند. این برنامه امروز سه‌شنبه ساعت ۱۶ تا ۱۸ در بنیاد فردوسی شاخه‌توس به نشانی خیابان احمدآباد، خیابان ملاصدرا، بین ملاصدرا، ۱۰ و ۱۲، ساختمان مهدی، طبقه دوم، شماره ۳۰۵ برگزار می‌شود.

بیهقی خوانی در دانشکده مهندسی

دانشکده مهندسی دانشگاه فردوسی نشست‌های فرهنگی بیهقی خوانی برگزار می‌کند. این نشست‌ها هر سه‌شنبه ساعت ۱۲ تا ۱۳:۳۰ در این دانشکده برگزار می‌شود و در آن دکتر احمد آفتابی‌ثانی به‌روخوانی و شرح تاریخ بیهقی با تکیه بر جنبه‌های ادبی آن به‌عنوان نثری استوار و ماندگار در ادبیات فارسی می‌پردازد. امروز دومین نشست از مجموعه جلسات بیهقی خوانی برگزار خواهد شد.

فراخوان

انتشار کتاب کاغذی و گویا به جای جایزه نقدی

نخستین دوره جایزه ادبی «کوچه» که به تازگی فراخوان آن منتشر شده است، برخلاف عرف جوایز ادبی، به برگزیدگان خود هدیه نقدی نخواهد داد. برگزیدگان این آورد ادبی اعلام کرده‌اند که زمان‌های برگزیده و تقدیرشده جایزه ادبی کوچه را به دو صورت کتاب چاپی و کتاب گویا منتشر خواهند کرد. در فراخوان یادشده همچنین آمده نویسندگان در هر ده سنی می‌توانند رمان‌های منتشر نشده خود را حداکثر تا پایان اردیبهشت ماه ۱۳۹۷ به نشانی ketabkoche@gmail.com بفرستند. هر نفر می‌تواند حداکثر با سه اثر در این مسابقه شرکت کند. همچنین برگزارکنندگان اعلام کرده‌اند که شرکت‌آثار از منظر گونه ادبی مورد توجه برای نگارش آزاد است. طبق این فراخوان، رمان‌ها باید در قالب فایل word و همراه مشخصات کامل نویسنده (نام، نام خانوادگی، شماره تماس، استان و شهر محل سکونت) ارسال شود.

برپایه این خبر، قرار است اوایل تابستان ۹۷، در مراسمی ویژه، سه اثر به‌عنوان برگزیده معرفی شوند. جایزه ادبی کوچه با داوری علی خدایی، ناهید طباطبایی و آرش صادقی بیگی برگزار می‌شود.